

ПРИЈЕГЛЕД

ПРИЛОГ »МАЛЕ БИБЛИОТЕКЕ«

БРОЈ XII. — МОСТАР I-VII- 1902. — ГОДИНА I.

ЈЕДНА ЗНАЧАЈНА СРПСКА КЊИГА

»КОСОВО«

ЕПОПЕЈА О БОЈУ НА КОСОВОМ ПОЉУ. НАПИСАО НИКОЛА

ЂОРИЋ. I. КЊИГА. НОВА ЕЛЕКТРИЧНА ШТАМПАРИЈА

ПЕТРА ЈОЦКОВИЋА, КРАЉА МИЛАНА УЛ. БР. 12.

1902. ЦИЈЕНА КЊИЖАРСКА 3.50 ДИНАРА.

ЗА ПРЕТПЛАТНИКЕ 3 ДИНАРА.

Што је замишљао покојни Бранко, што је замишљао и покојни Војислав, које прерана смрт отргну од нас, почео је, ево, да остварује Никола Ђорић, стари зналац наш. Ђорић је још својом »Кринком«, својим »Владиславом краљом угарским« ступио у ред наших одличнијих пјесника и дао повода надама, да ће некада обогатити српску књижевност каквим особитијим дјелом... Наде наше као да су већ почеле да се испуњавају. Књига, чији натпис горе исписамо, није обична појава

у нас; она је једна значајна ствар, којом ће се српска књижевност уистину обогатити, а писац јој се прославити.

Ево што о њој вели уважени српски књижевник Др. Лазо Томановић у своме »Гласу Црногорца«: Можемо рећи, да је ова наша епопеја заснована и изведена по свима захтјевима пјесничке умјетности. Пјесник је био срећан и у избору стиха, који тако дивно одговара епопеји. Он с разлогом у свом поговору вели: »Што се тиче самих нагласака, они су највећа невоља за српски стих, јер мање више стихове хоће да чита свака на свој провинцијални начин«. И за то ће многим маже изгледати по гдје који стихови Ђорићеви неправилни, али ту нема кривице ни с једне ни с друге стране све док се не признаде и утврди правилно наглашавање ријечи у нашем језику. Наши учени и вољни на рад млади људи претпостављају већином блистати с поцриљеним знањем по туђим књижевностима, али се мало одају проучавању и обради своје сопствене њиве, а она је тако разноврсна баш у погледу нагласка, усљед разноврсне историјске судбине и географ-

ских положаја дијелова и тако политички раздробљеног српског народа, да се ту отвара широко поље благодарном труду раденим силама. На жалост, Вук се не престаје славити са његовим помоћником Даничићем, али се не слиједи њиховим стопама. Чак се не примјењују ни резултати њиховог труда. Они су утврдили да је јужно, херцеговачко нарјечје наше тосканско, па имамо примјера, да га по гдје који писац с наших страна чак напушта. Док не станемо осјећати да је, што је зло и добро у раздробљеном Српству наше, — ми нећемо никад доћи до јединства у усавршавању нашег књижев-ног језика, јединство којег нам је народ сачувао од Лике до Васојевића, од мора до Дунава, како није ниједан народ могао на толиком простору, у чему и гледамо најаче јамство наше будућности.

Схваћајући како треба свој позив, џесник косовске епопеје, у погледу на растурено комаће српскога народа, на радост нашу а на корист опште српске ствари, повратио се на гледиште Доситија и Соларића, на ком су чврсто стали сви наши писци прве половине прошлога

вијека, а које су с малом изнимком напустили не само наши пјесници него и уопште писци, да новинаре и не спомињемо, особито посљедње четврти деветнајестог вијека. »Г. Ђорићу је пред очима сваки кутић српске земље, и он истом љубави даје свакоме своје«. То је сасвим природно, али на жалост, то је врлина која одликује г. Ђорића од свих готово наших савремених писаца из Подунавља.

Уопште узевши, његово је дјело велика добит за српску књижевност. Али стрешимо, кад промислимо на судбину сличнога дјела владике Никанора Грујића. Он је издао прву књигу свога епоса Свети Сава, и ма да таквога покушаја српска књижевност није видјела до овога г. Ђорића, ипак се српска критика тако јадно и никако одазвала, да се онај лијепи дар на томе и зауставио. Надајмо се да ће данашњи наши критичари боље проучити наше књижевне прилике, које се не смију одвајати од осталих прилика нашега народа, па да ће бити виши синтетичари неголи аналитичари при суђењу Ђорићева дјела, које је тако сјајна и

радосна појава на пољу наше књижевности почетком двадесетог вијека.

Издање је дјела у сваком погледу изврсно, а цијена умјерена. Наручбе прима и Издавачка Књижарница Пахера и Кисића.

ОЦЈЕНЕ И ПРИКАЗИ

* »Из мојих успомена«. Приповијетке Душ. Ђ. Богдановића. Смедерево, штампарија Милана Ј. Илића. 1902. Стр. 178. Цијена 1-50 дин. О овим приповијеткама доноси »Српски Књижевни Гласник«: »Свој кратак предговор овим причама писац је завршио овим ријечима: »Критичару, замани, ал' не уби!« Готово да човјек не послуша писца, кад види како он није сам водио рачуна о својој изреци, него је у цигле двије приче (»Три гроба« и »У вечитом загрљају«) без икакве невоље убио равно шест лица. Истина је, у друге двије приче (»Очева тајна« и »Војна«) дао два ванбрачна дјетета, али то није довољна накнада чак ни за самог капетана, а камо ли за оно друго пет несрећних жртава. Кад се уз то дода да је у причи »Рањеник« двојицу сахрањено, онда број умрлих превазилази четири пута број рођених, те је рачун губитка већи од рачуна добитка. Једина прича у којој нити се ко рађа, нити умире, нити се убија, нити га други убијају, то је прича »Божић«, која је прилична и по замисли, а и по обради је од свих изма-

кла. Остале су слабо израђене и с доста неприродности. У »Војни« је почетак добар, али је завршетак преко очекивања невјешто и несмишљено изведен. Језик је мјестимице погрјешан, а штампарских погрјешака има много«.

* »Кроз Босну и Херцеговину«, утисци с пута српских учитеља 1901. г. Бележио Мих. М. Станојевић, учитељ. Биоград, Штампарија С. Хоровица 1902. 8⁰ стр. 144. Цијена 2.50 дин. О штампању ове књиге донијели смо у своје вријеме биљешку, и жељно смо очекивали излазак њезин. Књига је већ поодавно изашла из штампе, али је ми све до данас не добисмо на приказ. Примјерак који прочитасмо, позајмили смо од једног пријатеља. Далеко би нас одвело, кад би све мане ове књиге донијели, и зато само напомињемо, да је ово неуспјели аматерски рад госп. Станојевића.

* »Тгаји«, натпис је новој збирци пјесама »најбољега« од млађих хрватских пјесника С. С. Крањчевића. »Пјесме« ове много заостају иза оних ранијих и, некако, остављају читаоца хладна.

Koješta mi je dao Bog
I još bi dao više,
Da tanju mi je podu krv
I krilo malo tiše!
Moj duh bi bio rose kap.
Što srće zraku prvu,
Tek da je meni dlo Bog
Ah, sreća manje mrv!

Овако уздише пјесник у своме »Уздаху«. А нама се чини, да би пјесник, бар у овим пјесмама гребао да има много више срца!...

* У јунској свесци »Српског Књижевног Гласника« оцјењује Др. Јован Скерлић књигу Бож. Кнежевића »Мисли«. Он вели, да »књига г. Кнежевића не ће имати много читалаца. Прво, што озбиљније и теже књиге никада немају велику публику; друго, зато што се јавила у једној тако немисаоној и баровитој средини, као што је наша. Мален је број људи, који покушавају да даду себи одговора на сва она крупна питања која су у овој књизи додирнута, а право је чудо, да се у наше дане у нас и јавила једна овака књига. Г. Кнежевић дао нам је пет стотина мисли, које су каткада више научни афоризми по моралне максиме, које ужи круг познавалаца те књижевности не налази сада први пут, али све то сачињава снажну, сочну, мислену књигу, снажну филозофију прекаљенога духа, који осјећа своју супрематију и горчину познања и у моралном стојицизму налази смисао живота«...

ИЗ ЛИСТОВА

+ »Босанска Вила« донијела је у својој 12 свесци од ове године биографију, са сликом, Барона Јована Живковића и почетак приповијетке Стевана Сремца »Јексик-ација«. Иста је приповијетка посвећена »Свет. Н. Ђоровићу, српском приповједачу.«

+ У »Колу«, свески 12-ој доштампане су приповијетке: »Сиромах Марко« од Чеде Мијатовића и »Пуница« од Јанка М. Веселиновића.

+ »Летопис« Матице Српске. — Књига 214.
— Свеска IV. за годину 1902. У Новом Саду.
Издање Матице Српске 1902. На Великој 8-мини
са 132 стр. Пријеглед: I. Н. В. Гогољ. Историјско-литерарна слика. Од Н. В. Корабљова. II. Капетан-Марјан Једна слика. Од Стевана Сремца (свршетак). III. Романи у градовима Далмације за вријеме средњега вијека. По проф. Конст. Јиречку извео Јован Радонић. IV. Фридрих Ниче Живот и философија. Од дра Бранислава Петронијевића (свршетак). V. Књижевност: 1. Оцјене: »Јов. Н. Томић: Десет година из историје српског народа и цркве под Турцима (1683—1683.)« J. P. 2. Прикази: а) Белетристика: »Hegyek korszorúja, (Горски Вијенац) fordította Dr Gyiszálovics Veszelin«, М. С—ћ. — »Négy elbeszélés, szerbből fordította Dórits István«, М. С—ћ. — »Vidosava Brankovits, übersetzt von Milena Miladinovits«, М. С—ћ. — »Од српских писаца Хумористикон«, М. С—ћ. — »Драгомир Брзак, У комисији«, М. С—ћ. — »Јован Протић, приповијетка, како се пок. поп Аврам...« М. С—ћ. б) Историја и филологија: »Dr. Lubor Niederle Slovanské Starožitnosti«. J. P. 3. Биљешке. 4. Нове књиге.

+ Чешки лист »Hlidka«, у седмој свесци, доноси једну биљешку о нашој »Малој Библиотеци«. У биљешци се вели, да »Библиотека«, за незнатну цијену, даје својим читаоцима ствари од најбољих данашњих књижевника српских, као што су Стеван Сремац, Свет. Ђоровић, Симо Матавуљ, Бранислав Нушић, Јанко Веселиновић, Јован Протић и т. д. као и преведене руских

књижевника: Гогоља и Чехова. Напомиње, да уз »Библиотеку« излази »Пријеглед«, који упознаје своје читаоце са литерарним приновама у српској и страниј књижевности...

+ Дубровачки »Срђ« доноси дужу и врло повољну оцјену »Пјесама Авде Карабеговића Хасанбегова«. Оцјењивач вели, да би, као оно цар Лазар пред Косовом, да прокуне свакога Србина, који ту књигу не би унио у своју кућу.

+ Исти лист доноси оцјену Ст. К. Павловића, о књизи одличнога књижевника српскога Слободана Јовановића »Енглески парламентаризам«. Оцјењивач каже, да се данас води рачуна о ономе, што рекне Јовановић, да се његови радови очекују с највећим нестрпљењем и да се може с правом похвалити, да га радо читају. Каже, да је његов стил јасан и лак, излагање прегледно и врло схватљиво. Оно, што он напише, једном прочитано, не заборавља се лако...

+ У 7. и 8. броју »Женскога Света« изашао је, од непознатог писца, чланак »О Алекси Шантићу, као песнику«. Критичар се одушевљава Шантићевим пјевањем и вели; да је »у добрим својим производима данас наш најбољи писац љубавних и родољубивих пјесама«. Каже, да он »захваћа из садашњости и своје и наше и као лиричар дијели своје пјесничке осјећаје са савременицима својим«. У истом чланку, писац се ласкаво изражава и о Шантићевим друговима Ђоровићу и Дучићу.

+ У подлиску »Петербурскія Вѣдомости« изишао је чланак Г. Луке Пиштелића о културном покрету српског народа у XIX вијеку.

+ У подлиску Радовићевог »Српског Вјесника« а у чланку »Наши мостарски књижевници«, завршио је Јова Адамовић своја разглаголствија о Ђоровићу. Ми се никако не би ни обзирали на ту работу, јер никоме, па ни нама, није стало до тога, да знамо, шта и један Јова Адамовић мисли о књижевним радовима наших мостарских књижевника, да није он, Адамовић, послужио се врло ниским средствима, да, на један шарлатански начин, подваљује људима оно, што ни у сну снили нијесу. Он се прави и. пр. да зна: какве су херцеговачке касабе, а не зна ни то: шта смо ми у овим земљама и како се осјећамо... Тако подваљује мостарским књижевницима, да би они, у случају кад им српски листови не би примили радове у своје листове, отишли »Нади« и »Вијенцу«, дакле у Хрвате. Хвала лијепо, кад премудри Адамовић, »као главни сарадник Србобрана« тако о нама мисли! Зар ми још нијесмо начисто и не знамо ко смо и чије смо народности, да можемо бити толико превртљиви, да због једне ситнице бјежимо у Хрвате?... Г. Адамовић је својом глупошћу увриједио нас све, јер какви су наши мостарски књижевници, тако смо сви: једнако мислимо, једнако осјећамо, једни су нам боли и радости, једно нам је све. Адамовићу би паметније било, да пише биљешке у »Србобрану«, него да прти што не може понијети. Он нека чисти испред својих врата, а испред наших чистићемо ми сами.

+ Дубровачки »Срћ«, под општим натписом »Из посмрчади пјесника пок. Јована Сундечића«, донио је пјесму »Своме пријатељу професору П. Будмани«.

+ Цетињски »Књижевни Лист« доноси лијепу расправу П. Ровинскога »Владика црногорски Петар II. по одзивима странијех писаца«. У истоме листу наставља и Др. Лазо Томановић своју расправу »Догађаји у Боки Которској од г. 1797. до 1814. к историји Црне Горе истога доба«.

+ У једној биљешци »Књижевни Лист« пожалио се, како међу »Знаменитим Србима«, што их издаје Српска Штампарија у Загребу, Црногорци ријетко долазе на ред. Морамо признати, да је то и нама упало у очи и заболило нас је, тим више, што су и Херцеговци још заборављенији. Надамо се, да ће Српска Штампарија ово поправити и да не ће допустити, да њезино издање буде онако непотпуно као Милићевићев »Поменик Знаменитих Срба«...

+ Из »Српског Књижевног Гласника« посебно ће се оштампати приповијетка нашега Домановића »Страдија«. Ово је најдужа ствар Домановићева.

+ Капетан Марјан, прелијена ствар Сремчева, довршена је у 4. свесци »Љетописа Матице Српске«.

КРОНИКА

+ »Прославна споменица« педесетогодишњег службовања министра војног, господина Војводе Илије Пламенца. Издао прославни одбор. — У овој књизи, поред слике узоритога и дивнога јунака и војсковође Војводе Пламенца,

штампан је ред прославе педесетогодишњег службовања његова, честитке, здравице, новинарски одзиви и т. д. Нарочито се истичу, међу пјесмама спјеваним слављенику, пјесма Господарева, Књаза Мирка, Змајева и Шантићева... Хвала одбору на овој књизи... Храбри Војвода је одиста то и заслужио!...

+ Неких дана навршило се пуних 20 година, откако је умро дични пјесник српски, син питомога града Дубровника Медо Пуцић. Том приликом »Срђ« је донио његову слику и ову биљешку: »Данас навршује се 20 година од смрти Меда кнеза Пуцића, једне од највиђснијих и најизразитијих личности у Дубровнику од пада Дубровачке републике. Његова »Цвијета«, »Пџма и сонети« прави су бисер српскога пјесништва. У пјесми »Пџми« наш велики Медо оставио је опоруку Српској Дубровачкој Омладини; у тој у бога дивној пјесми указао је омладини правац и пут; »српски и народни«. Тога се пута и правца Српска Дубровачка Омладина држи, у томе правцу и ради, што доказују листови »Дубровник« и »Срђ«. Сјећање на велике људе свога рода и језика кријепи и јача; захвалност према великијем покојницима видан је знак, да њихова мисао водиља живи и напредује. С тога ми китимо данашњи број »Срђа« Медовом сликом и износимо једну веома важну исправу, докуменат, Медовијех широкијех видика а тјескобе осјећајâ наше браће, која никако не иду стазом Гајевом и Прерадовићевом. Ово данашње скромно сјећање нека буде претеча за свечан помен, кад се наврши двадесет и пет обљегница од смрти до-

стојнога сина »Лазаревијех потомака«. Слава Меду Пуцићу!»

+ Поводом књиге Слободана Јовановића »Српско-бугарски рат«, издао је Др. М. Ђ. Миловановић своју расправу »Пловдивски преврат и српско-бугарски рат«, коју је из »Дела« прештампао.

+ »Обичан човјек«, омиљена шаљива игра омиљенога Нушића, доживила је, за кратко вријеме, »друго« издање. Овога пута издала је исту књижара Браће М. Поповића у Новоме Саду.

+ По неким српским новинама одавно читасмо читаве оцјене о појединим књигама »Српске Књижевне Задруге« (из најновијега кола) а амо још ни једне књиге очима не видјесмо. Шта је томе узрок?

+ »Књиге за народ«. Издаје Матица Српска. Из задужбине Петра Коњевића. Свеска 99. Виноградарство. Подизање и нега винограда. У Новом Саду. Издање Матице Српске. 1902. На 8-мини са 88 стр.

+ На Цетињу, у државној штампарији, штампана је »Историја филозофије, стари и средњи вијек,« по разним писцима саставио Лазо Поповић.

+ Стеван Дорић издао је у Будимпешти збирку српских приповиједака на маџарском језику. У књизи су приповијетке: »Видосава Бранковићева« од Змаја, »На бадњи дан« од Ђорђа Звекића, »Четири каранфила« од Павла Поповића-Шапчанина и »Аврамова љубав« од Милана Савића.

+ »Тартарен на Алпима« од Додеа, у преводу Душана Ђокића, посебно је штампан... Ми не можемо да разумијемо, зашто да се оштампава овај, други дио, славнога дјела Додеова, а без првога и трећега...

+ »Моје успомене«, зове се пошљедње дјело Толстојево, које сада пише, а штампаће се тек након његове смрти.

+ У штампи се налази и наскоро ће бити готова нова збирка пјесама младога нашега пјесника Османа А. Ђикића. Када књигу добијемо, проговорићемо о њој опширније.

+ »Први медени кораци«, зове се нова књига Ивана Вујића Светозарева. Бљутага садржина не одговара ни мало тако слаткоме натпису.

+ Драгутин Ј. Рапковић, нов приповједач, издао је »прво коло« својих приповиједака. »Коловођа« је још невјешт, но, ако се одвише не разигра, можда ће нас и чиме бољим обдарити.

+ Професор чешкога универзитета Др. Љубор Нидерле, почео је издавати у Прагу велико и знаменито дјело »Slovanské Starožitnosti«. Читаво дјело биће подијељено на шест или седам дијелова. У прва четири дијела претрешће славенске старине са историјско-етнолошке стране, а у петом и шестом дијелу са културне стране. Седми дио обухватиће преглед свију извора и помоћних срестава. Сада је изашла прва свеска првога дијела.

+ Из »Љетописа Матице Српске« оштампана је расправа Дра Бранислава Петронијевића *Фридрих Ниче*, »Живот и филозофија«.

+ Из »Бранкова Кола« прештампан је рад Павла Поповића, »Једно објашњење са Г. М. Решетаром, поводом његова и мога писања о Горском Вијенцу«.

+ Јов. И. Томић издао је књигу »Десет година из историје српскога народа и цркве под Турцима.« (1683—1693.) Књига ова заслужује најтоплију препоруку.

+ »Историја српске трговинске политике«, зове се књига В. Н. Бајкића, од које смо добили тек I. свеску. Кад добијемо и остале, постараћемо се, да о овоме дјелу опширније проговоримо.

+ Чак и Јова Адамовић ријешио се, да једва једном напише нешто озбиљно! Ових дана издао је књигу која носи натпис »Привилегије српскога народа у Угарској и рад благовјештенског сабора 1861...« И о њој ћемо опширније проговорити!...

+ Изашао је из штампе илустровани њемачки Годишњак »*Jahrbuch der Weltreisen*« који уређује Вилхелм Бердров, а издаје књижарница Карла Прохаске. Цијена К. 1.20. — изашао је и нови њемачки Часопис »*Weltgeschichte der Krieger*«, *Ein Volksbuch von Leo Frobenius*, издаће Браће Јенецке. Цијена 72 потуре (хелера). Оба ова издања могу се набавити у Издавачкој Књижарници Пахера и Кисића.

+ Прошлого мјесеца откривен је, свечаним начином, надгробни споменик славном талијанскоме пјеснику Леопардију.

+ »Књижевни Одбор Матице Српске« примио је за »Летопис« студију Марка Цара о Јовану Сундечићу, српском пјеснику.

+ У наредним свескама »Мале Библиотеке« изаћи ће, између осталих оригиналних радова, кратке приче од Јанка Веселиновића, за које нам писац напомену, да су му то понајмилији радови. Изаћи ће и приповијетке омиљеног младог хрватског приповиједача Владоја С. Југовића. Од ових приповиједака неке су биле штампане у појединим српским и хрватским књижевним листовима.

+ »Књижевни Одбор Матице Српске« — имао је у четвртак 20 јуна (3 јула) ов. г. своју редовну сједницу под предсједништвом »А. Хацића«, предсједника друштвеног. — За Летопис примају се ови саставци: »Божји људи«, приче Борисава Станковића, »Бројно опадање Срба и Хрвата у Хрватској и Славонији«, од Петра Марковића. — Издани су на оцјену рукописи: »Божја воља« од непознатог писца, оцјењивачима за дјела на расписану награду: »За крухом«, роман Ива Ћипика, члану Мил. А. Јовановићу.

+ Дознајемо и то, да ће одбор биоградских госпођица, за подизање споменика покојноме Војиславу, све његове пјесме покупити и, у лијепом издању, издати их на свијет. Хвала госпођицама!

+ Млади и симпатични пјесник српски Лаза Димитријевић, Босанац, и наш лични пријатељ Урош Круљ, Мостарац, промовисани су ових дана у Бечу, за докторе цјелокупне медицине. — Једном и другом најсрдачније честитамо!

+ Српски књижевник Иво Ћипико бавио се ових дана, у нашој средини, у Мостару.